

ronikus levelek révén tartotta a kapcsolatot.)

Az alábbi fontos tapasztalatra tettek szert a munkasorán:

1) A tréning terén az volt lényeges, hogy az alkalmazott munkatársak kezdeményezők voltak betanulásuk alatt. Nehézséget okozott, hogy munka közben nem volt mód közvetlen visszacsatolásra; a munkavezető azért többször is bekapcsolódott a Live Help szolgáltatásba, és segített, ha szükséges volt. (Sajnos, ezt szabadidejében kellett végeznie.) A másik megoldás a tájékoztatás során rögzített kérdések és válaszok átolvasása, és a munka értékelése (dicséretet és javaslatok formájában). Fontosak az olvasói visszajelzések is, főleg akkor, ha név szerint említik a virtuális tájékoztató asszisztent.

2) A munkaköri leírásban szerepeltek „egyéb feladatok” is, hogy jobban kihasználják az asszisztensek munkaidejét, ha éppen lanya a forgalom. Kihívást jelentett a tevékenységek meghatározása, hiszen nem lehetett megmutatni, mi a teendő, ezért részletes írásos útmutatókra volt szükség. (Ezen aztán közösen lépésről lépésre

végigmentek, nem maradt-e ki valami belőle.)

3) Nemcsak arra bízatták az asszisztenseket, hogy keressék a munkakapcsolatot a többi könyvtárossal, hanem bizonyos helyzetekben szükség is volt az együttműködésre olyanokkal, akikkel még soha sem találkoztak.

4) A kommunikációt többféle megoldás segítette; az elektronikus levelezés önmagában nem elegendő, csak akkor működik, ha már kialakult valamilyen munkakapcsolat. A kommunikációra és a tréningre főleg a RAKIM szoftver interfészét használták, de olykor a kommerciális MSN is bevetésre került. Kihívást jelentett még a munkafolyamat állandó és közös rögzítése – főleg az „egyéb feladatok” esetében. A kapcsolattartást szolgálta az a könyvtári „wiki” is, amelybe a problémákat és a nehézségeket közösen jegyezték fel. (Ide kerültek a fontosabb írásbeli utasítások is.)

A szerzők a cikket kísérő felületeken hasznos tanácsokat adnak, a témához pedig irodalmat is közölnek.

(Murányi Lajos)

Felhasználók és használat

Általános kérdések

07/049

CASEY, Michael E. - SAVASTINUK, Laura C.: Library 2.0 = Libr.J. 131.vol. 2006. 14.no. 40-42.p.

A Library 2.0

Használó; Információtechnológia; Modellálás; Szolgáltatások

A költségvetési megszorítások és a használói igé-

nyek változása nyomán átalakulnak a könyvtári szolgáltatások, a személyzet struktúrája, a közösség számára biztosított források és hozzáférési lehetőségek. Az irányítók és az adófizetők folyamatosan keresik a szolgáltatásokhoz való jutás minél hatékonyabb és gazdaságosabb eszközeit. A Library 2.0 az az új modell, mely teljesen megújíthatja ezeket, és használóinkkal való kapcsolatunkat. Lényege a használó-központúság. Bevezetésével arra ösztönözzük közösségünket, hogy személyesen és közvetlenül vegyen részt munkánkban, ezzel segítve minket és szolgálva saját javát. Ráadásul általa olyan új

embereket is elérhetünk, akiknek eddig nem volt közük a könyvtárhoz.

A technika fejlődése az elmúlt tíz évben már eddig is sok lehetőséget kínált a könyvtárak számára, hogy lépést tarthasson a változó igényekkel: jó példa erre a virtuális tájékoztató szolgálat. Ám a Library 2.0 már egy olyan közösségi találkozóhely, ahol a látogatók nemcsak a számukra szükséges információkat találják meg, hanem a szórakozás lehetőségét is, és ahol maguk is hozzátölthetik saját gondolataikat, ötleteiket a már meglévő tengernyi információhoz, tartalomhoz.

Bármennyire is erőlködünk, számos hagyományos szolgáltatásunkkal egyszerűen képtelenek vagyunk elérni az embereket, mivel ezek alapján véve pénzhez és helyhez kötöttek. És mi van azokkal, akik nem járnak könyvtárba?

Hozzájuk is eljuthatunk, ha magunkévá tesszük a „long tail” szemléletet. Ennek lényege a technika által elősegített demokratizálódás és a személyesség. Az emberek egyre szélesebb köre tömérdek információt, élményt, véleményt, ötletet oszt meg egymással a hálózaton keresztül. Az Amazon, Flickr, a MySpace, Facebook, és a Wikipedia a Web 2.0 azon alap gondolatára épül, hogy a használók maguk is építik az általuk igénybe vett szolgáltatást, és ezáltal folyamatosan növelik értékét.

A könyvtárak közül az Ann Arbor District Library például gyorsan reagált az új kihívásra: honlapját bloggá alakította át, helyet és lehetőséget biztosítva ezzel a közösségépítésnek és a gyors visszacsatolásoknak, szolgáltatásai fejlesztésének. Nagyon jó példa a Library 2.0 modell megvalósulására az interaktív online katalógus, mely a benne keresők számára megengedi, hogy tageket (címkéket), könyvismeretést, kritikát fűzzenek a könyvek leírásához. Minnesotában a Hennepin County Library-nek már ilyen a katalógusa.

Sokan vetik fel, hogy megfelelő technológia, szoftver és hozzáértő szakember nélkül nagyon nehéz átállni az új modellre. Való igaz, hogy a

most használatban levő integrált könyvtári rendszerek általában zártak. Ann Arbor közkönyvtári hálózatának vezetője javasolta a használók integrált könyvtári rendszerekkel kapcsolatos jognyilatkozatának (ILS Costumer Bill of Rights) megalkotását, mely megalapozná ennek a zártágnak a feloldását.

Sok könyvtárosban még nem tudatosult eléggé, hogy ha a könyvtár az általa birtokolt tartalmakat „bezárja” saját honlapjába, vagyis nem engedi úgy használni a látogatók számára, ahogy ők szeretnék, azzal kiesik a versenytársakkal való küzdelemből.

Előnyös viszont, hogy sok olcsó, vagy ingyenes program áll már a könyvtárak rendelkezésére, például a Writely és a Writeboard, melyek webes szövegszerkesztésre, a Basecamp, mely projektmenedzsmentre, és a Ta-da List mely csoportos feladatkezelésre alkalmas. Persze a Microsoft is bejelentette már online Office csomagját. A Library 2.0 célja, hogy minél jobban megismerjük, és a legmesszebbmenően figyelembe vegyük a használó igényeit, felhasználjuk információit, velünk megosztott tudását, és eszerint alakítsuk a szolgáltatásokat, melyek így lesznek a következő használók számára még értékesebbek – akár hagyományos, akár elektronikus szolgáltatásról van szó. Mert bizony a hagyományos szolgáltatások is működhetnek ilyen alapon! Az új modell alkalmazásakor mindkét esetben nagyon lényeges a folyamatos ellenőrzés és a szolgáltatásoknak a változó igényekhez, lehetőségekhez igazított frissítése. A Public Library Association irányelvei (Planning for Results) például kiindulópontot jelenthetnek a szolgáltatások folyamatos és előre megtervezett, a könyvtárosok és a használók bevonásával történő értékeléshez. Számos könyvtárban működnek már a Library 2.0 különböző elemei, formái. Ha ezeket folyamatosan fejlesztjük, és egyre több szolgáltatásunkban adunk helyet a használók véleményének, javaslatainak, jó úton vagyunk, hogy valódi 2.0-ás könyvtárrá váljunk.

(Fazokas Eszter)

LIBER-kártya: egyszeri regisztráció az összes LIBER-könyvtár használatához

Egyesület -könyvtári -nemzetközi; Könyvtárhasználat; Könyvtárosképzés -felsőfokú; Tudományos és szakkönyvtárak

Az 1999-ben 29 európai ország oktatási minisztere által aláírt *Bolognai Nyilatkozat* célja, hogy a kontinens államaiban tíz év alatt Európai Felsőoktatási Térséget (European Higher Education Area) hozzon létre, amelyen belül megnő a végzett hallgatók mobilitása és munkavállalási képessége. A cél elérésére 2+1 (BA, MA + PhD) fokozatú, valamennyi partner számára értelmezhető kreditrendszerben zajlik majd a képzés, és ennek révén szorosabbá válik az európai szintű együttműködés a minőségbiztosítás terén. Oklevelükhöz a végzősök egy ún. diploma-kiegészítést (Diploma Supplement) kapnak az intézménytől, amely összevethető, standardizált formában tartalmazza képzettségük leírását. Ez a fajta diploma-kiegészítés egyébként nem új gondolat: a bolognai folyamatban részt vevő intézmények mintegy harmada már ma is bocsát ki hasonló dokumentumot – derül ki egy nemrég végzett felmérésből.

A Bologna nevével fémjelzett trendnek könyvtárakat érintő vonatkozásai is vannak. A tudományos könyvtárakat összefogó nemzetközi szervezet, a LIBER 2006 februárjában négy, már működő rendszert (Bibliopass – Svájc, SCOUNL SRX – Egyesült Királyság, CAUL – Ausztrália, CARL – Kanada) vizsgált meg abból a szempontból, hogy melyik lehetne a leendő közös LIBER-konceptió alapja. Legbiztatóbbnak a brit modellt találták, amely valamennyi használója számára lehetővé teszi, hogy 3 éven keresztül a rendszer valamennyi gyűjteményéhez, pusztán egyszeri regisztrációval hozzáférjen. Eu-

rópai léptékben hasonló lehetőséget nyújtana a tervezett LIBER passport (útlevél) a tagszervezetek könyvtárait látogató kutatóknak.

A vizsgálatban részt vett szakemberek a végleges döntés meghozatala előtt még tanulmányozták az SRX statisztikai mutatóit (ezek között a tavalyi évben regisztrált 95 000-es kölcsönzési tétel igen tekintélyesnek tűnik), ám abban már is egyetértettek, hogy a modell alkalmazható a célra, illetve hogy a projektnek a LIBER égisze alatt kell megvalósulnia. A rendszer előnyei nyilvánvalóak: a használók a korszerű informatikai infrastruktúra révén oly módon férhetnének hozzá az európai tudományos gyűjteményekhez, hogy a beiratkozás folyamata nem kerülne ki a könyvtárak látóköréből. Ennek az értéknövelt szolgáltatásnak továbbá nagy a reklámértéke – miközben a belépés természetesen valamennyi LIBER-tag számára önkéntes maradna. Könyvnyebbséget jelentene a rendszer a fogadó könyvtár számára is, elsősorban a külső használókkal való kommunikáció terén. És végül: a tervezett „passport” megkönnyítené a hiteles azonosítás gyakorta felmerülő kérdését. A következő állomásnak már a működési elvek és az alapszabályvázlat kidolgozásának kell lennie.

(Vasbányai Ferenc)

Használat- és igényvizsgálat

07/051

RANKOV, Pavol: Informačná explózia - informačný stres - informačné správanie (výsledky výskumu na Slovensku roku 2006) = Knižnica. 7.roč. 2006. 8.no. 3-7.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Információrobbanás – információs stressz – információs viselkedés (egy 2006-os szlovákiai kutatás eredményei)

Felmérés; Információrobbanás; Információs társadalom; Olvasási szokások; Szakirodalom

Az információrobbanás problémája napjainkban a rendelkezésünkre álló hatalmas mennyiségű információ megfelelő alkalmazásának képtelenségét jelenti.

Az információrobbanás a tudományra is hatással van. Részben negatív irányban, mert a világon megjelenő hatalmas mennyiségű cikk és folyóirat, átláthatatlanságot kelteve a kutatásban, torzíja a fontos jelenségek terjedésének, fölismérésének lehetőségét. Másrészt a tudományos munka jellege is megváltozik, mert egyre több kutató fordul a források felé a primer kutatás helyett. A hangsúly az adatok gyűjtésére, az adatbányászatra helyeződött az ismeretszerzés, fölismerés helyett. A tudós az eszközökkel végzett kutatás helyett adatbázisokban és információs rendszerekben kutat. Ugyanakkor az információs szakemberek, akik eddig szolgáltató szerepet tölthettek be, megjelennek a tudomány szférájában. Az információrobbanás azonban nem csak a tudósokat és könyvtárakat érinti, behatolt valamennyi ágazatba. Egy mai menedzser hetente hatalmas mennyiségű input információt dolgoz föl és szelektál, miközben önmagára is kellő mennyiségű output információval hívja föl partnerei figyelmét.

A világon végzett kutatások közül kiemelhető a Reuters ügynökség által, 1313 menedzser mintavételével, *Dying for information* elnevezéssel végzett vizsgálat. A kutatásból kiderült, hogy a túl sok információ nyomása alatt bekövetkező információs fáradtság megbénítja az elemzőkészséget, ellehetetleníti a koncentrációt, hibázáshoz vezet, és zavarokat okoz az emberekkel való kapcsolatokban.

A London Egyetemen végzett 1100 válaszadós felmérés az *infomania* névvel jelölt függőséget vizsgálta. Megállapították, hogy a munka közben e-maillal és telefonálással kikököntetett emberek IQ-ja rövidtávon 10 ponttal is romolhat (infomania, infostupiditás).

A figyelemzavar romlását a születési figyelemzavarhoz hasonlítva kulturális figyelemzavarnak minősítették, utóbbi csupán abban különbözik az

előbbitől, hogy a zavar megszűnik, ha a személy kikerül az információs vonzaskörből (elég, ha szabadságra megy).

Szlovákiában 2006-ban az információs centrum végzett felméréseket a témával kapcsolatban. Többek között azt is vizsgálták, hogy a munkaidő hossza milyen hatással van a szakirodalom olvasásának gyakoriságára. Kiderült, hogy az ideális munkaidő a 4-6 óra, az ilyen munkaidőben foglalkoztatottak között volt a legtöbb napi rendszerességgel szakirodalmat olvasó. A munkaidő növekedésével arányosan csökken a rendszeres szakirodalom-olvasók aránya.

A *szakma és a szakirodalom olvasásának szükségessége* kérdés kapcsán jelentős eltérések voltak a válaszadók között a végzettség tekintetében. A felsőfokú végzettségűek 40, a középfokú és szakmunkás képzettségűeknek csupán 12-13%-a nyilatkozta, hogy a munkája megköveteli a szakirodalom folyamatos olvasását.

A *több időt szeretnék fordítani a szakirodalom olvasására* kérdésre ismét a végzettség szerinti arányok igazolódtak. A középfokú végzettségűek 19%-a, a felsőfokú végzettségűek 35%-a, a doktoráltak 42%-a értett egyet a szakirodalom olvasására fordított idő növelésének igényével.

A munkaidő függvényében ez a kérdés a 4-10 órát dolgozók között nagyjából hasonló arányokat mutatott, míg a 10-12 órát dolgozók között jelentősen magasabb volt. A munkamániasok között 50%-os volt azoknak az aránya, akik több időt szeretnének fordítani a szakirodalom olvasására. Pontosan ez az információs stressz jele – a túlterhelt embereknek sem időben, sem mentálisan nincs kapacitásuk az információk számára, amelyet igényelnének, hiányolnak.

Az információrobbanás általános jelenség: az információs társadalom információs szükségletet gerjesztve nyomást gyakorol a tagjaira, hogy informáltak legyenek. Információéhség alakul ki, ami pszichikailag veszélyes lehet: az embernek elengedhetetlenül szüksége lesz arra, hogy elolvassa az újságot, megnézze a televíziós híradásokat, chateljen, e-mailezzen. Ez az egyik oldalon

információbőséget, telítettséget eredményez, a másik oldalon információs falánkságot, telhetlenséget okoz.

Van, aki egyenesen média-darwinizmusról beszél, ahol csak a legdrámaibb, legnyugtalanítóbb, legvadabb, legizgatóbb hírek élhetnek meg az információs dzsungelben. A túlinformáltság egyik jele a felfokozott érzelmek, a hiperemóciók megjelenése. Az információrobbanás nem csak mennyiségi (pl. 1971-ben az amerikaiak naponta 560 reklámüzenettel, 20 évvel később 6-szor annyival találkoznak), hanem minőségi kérdés is.

Azzal a kérdéssel, hogy *a tv, rádió, annyi üzenetet közvetít, hogy nem bírom mind földolgozni*, a szlovák válaszadók 27%-a teljesen egyetértett. Ez azt is igazolja, hogy az információrobbanás jelentős mértékben összefügg a tömegkommunikációs információkkal.

Az információrobbanást az információs és kommunikációs technológiák mellett maga az információ lényegi tulajdonságai teszik lehetővé. Az információ átalakítható, visszaforgatható és sokszorosítható, ismételt használatban sem kopik el, ellenkezőleg, újabb információk forrása lehet. Ezért állandóan új, az előzőekhez képest semmi vagy szinte semmi új ismeretet nem hordozó információk keletkeznek. A tankönyvek például mindig tartalmazzák a korábban megjelent, publikált ismereteket, éppen ezért fontosak a kulturális és gazdasági fejlődés szempontjából. Ha a társadalom védekezni szeretne az információrobbanással szemben azzal, hogy csak és kizárólag az új ismereteket tenné közzé, minden könyv elején föl kellene sorolni azokat az előzetes ismereteket tartalmazó műveket, amelyek nélkül az új ismeretek érthetetlenek lennének. A hálózatos kommunikáció ugyanilyen módszerrel kumulálja és köti össze a különböző szerzőktől származó ismereteket. Pontosan ez a funkciója a hiperszöveges kapcsolatoknak: az internet, amely az információrobbanás legfőbb forrása és gerjesztője, egyidejűleg a potenciális karbantartója, kezelője is lehetne.

(Prókai Margit)

07/052

GARDINER, Donna - McMENEMY, David - CHOWDHURY, Gobinda: A snapshot of information use patterns of academics in British universities = Online Inf.Rev. 30.vol. 2006. 4.no. 341-359.p. Bibliogr. 33 tétel.

Pillanatkép a brit egyetemi oktatók információhasználati szokásairól

Egyetemi oktató; Elektronikus könyvtár; Felmérés; Használói szokások

A cikk három különböző területen – az informatika, az üzleti és vezetéstudomány, valamint az angol irodalom területén – tevékenykedő brit egyetemi oktatók információhasználati szokásait írja le a digitális korban. Az irodalomtörténeszek támaszkodtak a legnagyobb mértékben a nyomtatott forrásokra, például monográfiákra és segédkönyvekre, egyúttal a három csoport közül legkevésbé használták elektronikus forrásokat, azaz teljes szövegű, indexelő és referáló adatbázisokat, keresőgépeket és internetes oldalakat. Az informatikusoknál ennek ellenkezője volt megfigyelhető, az üzleti és vezetéstudomány oktatói információhasználati szokásaik tekintetében a két másik csoport között helyezkedtek el. Az elektronikus források adta lehetőségekről alkotott véleménye szintén az informatikusoknak volt a legkedvezőbb, míg az irodalomtörténeszek voltak a legkritikusabbak. Utóbbiak csaknem negyede azt is kétségbe vonta, hogy az elektronikus források használata egyszerűbb a nyomtatottakénál, ami bizonyos fokig információhasználati szokásaikra is magyarázatot adhat.

(Autoref. alapján)

07/053

DOLENCE, Travis - GILMOUR, Ron: Libraries, information and amateur scientists = Tech.Serv.Q. 23.vol. 2006. 3.no. 1-18.p.

Könyvtárak, tájékoztatás és az amatőr tudósok

Felmérés [forma]; Használói szokások; Kutató -mint olvasó

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be:
HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER,
Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az amatőr tudósok olyan személyek, akik választott hivatásukon kívül folytatnak tudományos tevékenységet. Információszerzési szokásaik nem ismertek, és elképzelhető, hogy igényeiket sem a köz-, sem a felsőoktatási könyvtárak nem elégítik ki. A szerzők ezért elhatározták, hogy felmérés keretében megvizsgálják az amatőr tudósok információszerzési szokásait. Mintegy 50 tudományos levelezőlistát és szervezetet (pl. madár-megfigyelők, robotrajongók, kagylógyűjtők stb.) kerestek meg a felmérés keretében. 240 ember válaszolt, akik közül 180 volt valóban amatőr tudós. Az eredmények azt tükrözik, hogy az amatőr tudósok inkább megvásárolják a kutatásaikhoz szükséges nyomtatott anyagot, mint hogy könyvtárból kölcsönöznék őket. Ezenkívül az amatőr tudósok a leggyakrabban könyveket és internetes forrásokat használnak, és kevésbé támaszkodnak a tudományos folyóiratokra és a népszerű magazinokra.

(Autoref.)

07/054

GENTILI, Donatella - PONZANI, Vittorio: Solo i bibliotecari usano i thesauri, ovvero un'indagine sull'uso delle risorse elettroniche in una biblioteca di ricerca = Boll.AIB. 46.vol. 2006. 1/2.no. 81-86.p.

Res. angol nyelven

Csak a könyvtárosok használják a teauruszokat, avagy az elektronikus források használatának vizsgálata egy tudományos könyvtárban

Elektronikus dokumentum; Használói szokások; Kutató -mint olvasó

Elterjedt nézet a kutatók körében, hogy az elekt-

ronikus források megszorodása következtében „mindent könnyen és gyorsan” megtalálnak, nincs szükségük a könyvtáros közvetítő szerepére. Ez a „diszmediációs” jelenség persze azzal a veszéllyel jár, hogy a nem megfelelően használt keresési lehetőségek következtében az eredmény minősége kérdésessé válik.

A római felsőfokú egészségügyi intézet kutatói között vizsgálták a könyvtárban rendelkezésre bocsátott elektronikus információforrások használatát. Ezek az OVID bibliográfiai és teljes szövegű adatbázisai, illetve a Caspur egyetemközi konzorcium által biztosított elektronikus folyóiratok az orvostudomány-biológia szakterületéről. Az eredmények szerint a kutatók 84%-a csak elektronikus folyóiratot, 1%-uk csak adatbázisokat, 51% mindkettőt használt. Az adatbázisok használatánál 61% kulcsszó, 35% szerző szerint keresett, mindössze 4% használt teauruszt. Az e-folyóiratok esetében 38% hivatkozás, 33% kulcsszó, 17% szerző, 12% a folyóirat mutatója szerint keresett. Konklúzió: tekintettel arra, hogy az egyetemek és a kutatóintézetek igen sokat költenek azokra a tudományos adatbázisokra (és más elektronikus forrásokra), amelyeket a bennük rejlő lehetőségekhez képest igen szegényesen használnak a kutatók, sokkal több energiát kell fordítani a használók képzésére, hogy tisztában legyenek a rendelkezésükre álló lehetőségekkel, és képesek legyenek valóban hatékony kutatást végezni.

(Mohor Jenő)

07/055

RODRÍGUEZ DEL CASTILLO MARTÍN, M. - RODRÍGUEZ DEL ÁGUILA, M.M.[et al.]: Presente y futuro de los servicios de las bibliotecas médicas. Revisión de la literatura y estudio realizado en un hospital de más de 1.400 camas = Rev.Esp.Doc.Cient. 29.vol. 2006. 3.no. 364-381.p. Bibliogr. 36 tétel.

Res. angol nyelven

Az orvosi könyvtári szolgáltatások jelene és jövő-

je. Szakirodalmi áttekintés és vizsgálat egy több mint 1400 ágyas kórházban

Felmérés; Szakkönyvtár -orvostudományi; Szolgáltatások használata

A granadai egyetem klinikájának orvosi könyvtárában végzett vizsgálat szerint (melynek kérdőívére legtöbben az adjunktusok és a rezidens orvosok válaszoltak) az olvasótermet 55, a kölcsönzést 30, másolatszolgáltatást 72, az interneten való keresést 56, a könyvtárossal való személyes konzultációt 52, a tájékoztató eszközöket 35, a könyvtár honlapját 32 százalék használja. A használt dokumentumok 42%-a papír, 25%-a elektronikus folyóirat, 17% a könyvek, 15% az adatbázisok, a fennmaradó 1% az egyebek aránya. A könyvtári szolgáltatások javítása érdekében ajánlott teendők sorrendje: több folyóirat (18%), több elektronikus folyóirat (16%), technológiai infrastruktúrábővítés, több számítógép, gyorsabb hozzáférés a folyóiratokhoz, a nyitva tartás növelése, nagyobb csend a számítógépes olvasóteremben, több szoftver, több hely és végül több elektronikus forrás (mindössze 2%).

Az internet használatát illetően gyakran 12%, alkalmanként 57% használta keresésre; könyvtáros segítségét az internetes információ megtalálásához gyakran 24%, alkalmakként 66% vette igénybe. A válaszadók 43%-a részt vett a könyvtár által rendezett információkeresési tanfolyamon, a fennmaradók közül csak 16% nem kívánt élni ilyen lehetőséggel.

Ezek az adatok és a vonatkozó szakirodalom áttekintése az alábbi konklúziókra vezetnek: nyilvánvaló, hogy az orvosi könyvtárak olvasóinak információfogyasztási szokásai alapvetően megváltoztak az utóbbi években. Többségük magévá tette az új információs technikákat, ám – általában – továbbra is használják a hagyományos eszközöket. A technológia megsokszorozta az információhoz jutás lehetőségeit, ugyanakkor sok felhasználó szerint túl sok a válaszul kapott információ, amit válogatni kell. Igény van tehát

a könyvtáros információt válogató, szervező és rostáló tevékenységére, mind a tényleges, mind a virtuális könyvtárakban. A könyvtár – mint fizikai hely – jelentős szerepet játszik a kórházon belül, elsősorban a rezidensek számára.

(Mohor Jenő)

Használók képzése

07/056

JOHNSON, Greg: Introducing undergraduate students to archives and special collections = Coll.Undergrad.Lib. 13.vol. 2006. 2.no. 91-100.p.

Az egyetemi hallgatók megismertetése a levéltárak és különgyűjtemények szolgáltatásaival

Egyetemi hallgató; Használók képzése -felsőoktatásban; Különgyűjtemény; Levéltár

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be:
HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER,
Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Az alsóéves diákok ritkán használják a levéltárakat és a különgyűjteményeket, mert nemigen tudják pontosan, mit is gyűjtenek, és hogyan kell ezeket használni. A tanulmány olyan, a *Mississippi Egyetemen* (University of Mississippi) már bevált módszereket ismertet, melyek segítségével a levéltárosok beavathatják az alsóéveseket, milyen értékes források találhatóak a gyűjteményben, átsegíthetik őket az ismeretlentől való idegenkedésen, és megtaníthatják nekik azt is, hogyan és mire használhatók ezek a fontos és egyedülálló dokumentumok.

A legfontosabb teendők: a vonzó légkör kialakítása, a megszokottnál szigorúbb szabályok megértetése (ceruzahasználat, bizonyos dokumentumok csak másolatban használhatók), a levéltári anyagok keresésének sajátosságai (segédletek, fondjegyzékek, adatbázisok alkalmazása), valamint a levéltárak tudományos értékének a bemutatása. Erre a legcélszerűbb a diákok

csoportos látogatásainak megszervezése. A levéltári bemutatók a tanultakhoz kapcsolódóan lehetnek a legeredményesebbek, nemcsak a történészhallgatók, hanem a szociológiát vagy modern amerikai történelmet tanulók számára is (pl. a polgárjogi küzdelmekkel kapcsolatos dokumentumok felhasználásával). Megszervezését a levéltárosok kezdeményezik az illetékes tanszékek oktatóinál.

A tanulmány végén a szerző beszámol az egyetem levéltári és különgyűjteményi részlegének a *Sunflower County Freedom* programban való részvételéről: ezen a négyhetes rendezvényen közép- és főiskolások vesznek részt, és a rab-szolgaságot, valamint a polgárjogi mozgalmat tanulmányozzák (levéltári források alapján is). A fontosabb levéltári dokumentumok digitalizálása is megkezdődött már az egyetemen: ennek révén jóval szélesebb kör férhet hozzá az értékes forrásokhoz.

A két függelékben útmutatást kapunk egyrészt a források megtalálásához (egy minta-folyamat-ábra segítségével), másrészt a déli tanulmányok tárgyhoz kapcsolódó kutatási témavázlathoz, amely a különböző források típusait is közli.

(Murányi Lajos)

07/057

JACKSON, Pamela A.: Plagiarism instruction online. Assessing undergraduate students' ability to avoid plagiarism = Coll.Res.Lib. 67.vol. 2006. 5.no. 418-428.p. Bibliogr. jegyzetekben.

Egyetemi hallgatók online képzése a plágium elkerülésére

Egyetemi hallgató; Használók képzése -felsőoktatásban; Szerzői jog

A felsőoktatásban (az Egyesült Államokban is) mind komolyabb gondot okoz a diákoknak a saját mondandójuk és az olvasott források szövegének összemosása dolgozataikban, vagyis a korrekt idézés elsajátítása és alkalmazása – más

szóval a plagizáláshoz való viszonyuk.

A probléma nem új keletű és nem is jelentéktelen horderejű: a szellemi munka technikájának, a tudományos munkának az elsajátításáról és a plágium leküzdéséről van szó, ami a felsőoktatásban a hallgatók felkészítésének szerves része. A könyvtárnak – a tanítás és tanulás központjaként – ezen a téren is kiemelkedő szerepe van. A *San José State University* (SJSU, Kalifornia) könyvtárában el is készült egy online oktatóanyag *Plagiarism: The Crime of Intellectual Kidnapping* (Plágium: a szellemi tulajdon eltulajdonításának vétké) címmel, amely a <http://tutorials.sjlibrary.org/plagiarism/index.htm> címen olvasható.

A cikk először a téma szakirodalmát tekinti át (a könyvtár oktató szerepéről és a diákok hiányos ismereteiről), majd az oktatóanyag iránti igényről, elkészítésének szakaszairól szól, végül a tananyag felépítését ismerteti. Kezdetben csak a számítástechnikát hallgatók számára volt kötelező, de 2004 őszétől valamennyi szakon bekerült a tanrendbe.

Az oktatóanyag elején szerepel egy teszt, ami a diákok ismereteit méri fel, a végén pedig egy kérdéssor, ami a plágiumról vallott nézeteit vizsgálja, és azt, hogyan tudják ezt elkerülni. (A online kitöltött tesztek egy MySQL-adatbázisba kerültek a könyvtár szerverén.) A 2 829 diák értékelhető válaszát elemezve megállapítható, hogy a diákoknak komoly nehézséget okoz a mondanivaló megfogalmazása, a hivatkozott irodalom korrekt idézése. (A tananyag nem foglalkozott a téma etikai vonatkozásaival.)

A teszt előtti és utáni értékek összehasonlítása nyomán kiderült, hogy a diákok az oktatóanyag átolvasása után 6%-kal jobban teljesítettek.

(Murányi Lajos)

07/058

KLUSEK, Louise - BORNSTEIN, Jerry: Information literacy skills for business careers: matching skills to the workplace = J.Bus.Fin.Lib. 11.vol. 2006. 4.no. 3-20.p. Bibliogr. 9 tétel.

Információs jártasság az üzleti tanulmányokat folytató hallgatóknak: a munkához igényelt készségek kialakítása

Használók képzése -felsőoktatásban; Tájékoztatás -közgazdasági; Termelés információellátása; Üzemi szakkönyvtár

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be:
HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER,
Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A könyvtárosok, főiskolai oktatók és a képzőintézmények egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek hallgatóik információs jártasságának fejlesztésére. Ugyanakkor az üzleti világ elismerte a „tudásszervező” munkájának fontosságát. A vállalatok

hivatalosan még nem ismerték el az információs jártasságot mint alapvető kompetenciát munkatársaik számára, mindazonáltal a gyakorlatban megkövetelik ezeket az ismereteket a munkakörök betöltéséhez. A szerzők a munkaügyi minisztérium adatbázisában 21 üzleti és pénzügyi foglalkozás munkaköri leírását vizsgálták meg annak felderítésére, hogy az ezekkel kapcsolatos készségek és tevékenységek igényelnek-e információs jártassággal rendelkező munkaerőt. A kutatás eredményei arról tanúskodnak, hogy az információs jártasságot valóban értéklik a munkahelyeken, és ezek az ismeretek a foglalkozáshoz tartozó munkatevékenység integráns részét képezik.

(Autoref.)

Információelőállítás, –megjelenítés és –terjesztés

Audiovizuális, elektronikus, optikai információhordozók

07/059

AWRE, Chris - BALDWIN, Christine: Focus on access to institutional resources: a synthesis of the JISC FAIR Programme = New Rev.Inf.Net. .vol. 2005. 2.no. 137-158.p. Bibliogr.

Az intézményi archívumok hozzáférhetősége: a JISC FAIR programjának összefoglalása

Elektronikus publikáció; Megőrzés

A JISC (Joint Information Systems Committee; a könyvtári és tájékoztatási szektor fejlesztését irányító és támogató szervezet az Egyesült Királyságban) 2002-től 2005-ig működtette FAIR (Focus of Access to Institutional Resources;

hozzáférés az intézményi információforrásokhoz) nevű programját. Ennek 14 alprojektje a kulturális, szervezeti, jogi és technikai feltételeket feltérképezve annak lehetőségeit kutatta, hol és hogyan lehetne a digitális formában létező, egyre nagyobb tömegű intézményi információt tárolni és, ahol lehetséges, megosztva hozzáférhetővé tenni a felsőoktatás és a továbbképzés területén. A technikai megoldások közül mindekenélőtt az OAI-PMH, a metaadatokra irányuló adatbányászat protokollja jön tekintetbe. Nemegyszer úgy tűnt, a kulturális, szervezeti és jogi akadályok a technikaiaknál nehezebben hidalhatók át. A program a lehetőségekkel később élni kívánó intézmények számára is hasznosan körvonalazta az információ megosztásának gyakorlati kérdéseit. E célt szolgálja a 2004 végén nyilvánosságra hozott beszámoló, amely tartalmazza a program minden kézzelfogható eredményét is. A program eredményeivel ezen kívül